

TELEVIZIUNE

de Cristian Teodorescu

Cei doi Adrian Păunescu

INTR-O povestire a unui socialist mai talentat decât Adrian Păunescu am citit o frază în care la sfârșit apărea un elefant într-o prăvălie de cristaluri. Marquez, el e socialistul, a mâncat pînea exilului literar, apoi a gustat și din plăcerile exilului politic. Ajuns scriitor foarte cunoscut, a fost ani în șir *persona non grata* în Statele Unite, asta în timp ce romanele sale aveau o vânzare excelentă acolo. Marquez e ceea ce se cheamă un socialist nepăsător de contingent. Amic cu Fidel Castro, el are uriașă capacitate de a nu observa sărăcia din Cuba, fermecat de manichiura perfectă a acestui hidalgo al terorii. În țări sărace, precum Columbia lui Marquez, socialismul pare balsamul valabil pentru toate rănilile. Cu vreo doi ani în urmă, am citit afirmația unui foarte exigent comentator român, care-i contesta pînă și talentul autorului *Veacului de singurătate*. Atunci s-a zburlit scriitorul din mine. Despre G.G.M. se poate spune orice, dar nu că n-ar avea talent. Sau mă rog, dacă ajungem de acord că geniul rade talentul, asta e altceva. Nu sînt sigur că Marquez e genial. El reprezintă însă minunat o literatură relativ unitară a unui continent cu desăvîrșire straniu.

L-am văzut nu de mult pe Adrian Păunescu, la t.v. pe programul 2. Cândva talentatul poet mi s-a părut echivalentul propriei sale mumiuri uriașe. Un Păunescu format din feșe. Un Păunescu alcătuit din ghiș. Iar înălțurul imaginii faraonice, un ins care ar vrea să scape de pușcăriia propriei sale carcace.

Acum vreo cîțiva ani, unul dintre băieții mei mă întreba dacă e cineva înăuntrul statuii lui Lenin de la Casa Scînteii. Un Lenin mai mic, i-am răspuns, ca să mă lase în pace. Și ce face Lenin mai mic înăuntru? Vrea să-l dea jos pe asta care se vede. Cam asta i-am răspuns puștiului.

Vine marea deplasare de statui din '90. Îmi iau familia să vadă momentul istoric. La Casa Scînteii își părăsea soclul uriașul tătuc de bronz dat cu negru: "Cheliosul" cum îi spunea băiatul meu cel mic. Cel mare, mai cu respect, m-a întrebat dacă asta era opera lui Lenin cel mic. I-am zis da cu gîndul la ce se alese din perestroika lui Gorbaciov, dar și la chelia lui pătată.

Uitîndu-mă la o emisiune pe care de obicei o evit, "Ceaiul de la ora 5", am remarcat cu plăcere că Adrian Păunescu mai poate fi un om spiritual și cu o anumită doză de normalitate. Dar asta pe fragmente atît de mici, încît, dacă aș

vorbi despre ele, ar fi ca și cum aș descrie un costum, mulțumindu-mă să povestesc cum sînt nasturii. Fiindcă altfel, poetul mi s-a părut sufocat rău de armura lui de ghiș. Armura propriilor sale prejudecăți despre el însuși. El nu e în stare să observe că reîncălzitul lui cenaclu are iz de cartier și de casă părăsită. Că el însuși e în criză de auditoriu și că mulțimile cărora își închipuie că li se adresează sînt alcătuite din cîteva zeci de persoane. Chiar și mașina sa de preparat versuri funcționează prost, ca un prăjitor de pîine dereglat.

La ora asta Adrian Păunescu se găsește din nou la masa puterii. Nu atît de în față pe cît și-ar dori, dar oricum, la vedere. Probabil că așa cum îi disprețuia pe activiștii lui Ceaușescu, pe vremea cînd patrona cenaclul "Flacăra", tot așa îi disprețuiește și pe colegii săi de partid și de alianță politică. Ca probă, la un moment dat, în emisiune, el a povestit un banc cu un dihor pe care toată lumea îl roagă să plece dintr-o încăpere, că miroase urît, iar dihorul răspunde că nu va părăsi încăperea pînă nu va dispărea mirosul din ea. Acest rol nu e pe placul lui Adrian Păunescu. Îl joacă, însă, în lipsa de altceva mai bun. Visul său e, cred, să redevină adulatul stadioanelor pline, să-și audă versurile recitate de zeci de mii de oameni, să fabrice glori și, mai ales, să știe că *puterea* tremură de frica lui. Din ușurința de a versifica el și-a făcut și armă și șperaclu și ustensilă de gîdilat.

Am rămas interzis cînd am aflat că echipei t.v. care l-a vizitat acasă i-a fost de ajuns să-l scarpine pe poet sub gușă pentru a-l face să emită versuri de circumstanță, consacrate "Ceaiului de la ora 5". A ieșit din asta un așa-zis poem, pus apoi pe muzică de un tînăr descoperit de Păunescu. A rezultat o combinație pe care nici cei mai aprigi dușmani ai lui Păunescu n-ar fi gîndit-o. Un soi de cîntare de metrou cu scopul aflat într-o șapcă cu gura în sus. Gîndirea lui Adrian Păunescu a fost să ofere publicului o imagine de victimă, în emisiunea la care a fost invitat (dacă nu s-o fi invitat cu de la sine putere). La gabaritul și la aerul lui de bolnav de prosperitate, nu-mi rămîne decît să cred că un Păunescu mai mic vrea să scape de Păunescul vizibil. Deocamdată, nu-l văd izbutind. Și mă tem că acel Păunescu mic și viu nu va izbuti să spargă ghișul amorf al omului pe care l-am văzut la emisiunea cu pricina.

RADIO

de Antoaneta Tănăsescu

LA ÎNCEPUTUL lunii ianuarie 1991, actorul Adrian Pintea s-a metamorfozat, grație "Călătoriilor diletanților" în regizorul Adrian Pintea. La sfîrșitul lunii ianuarie 1995, un alt spectacol condus de el intră pe lista de nominalizări a Galei Premiilor UNITER, Mîine...

- Mîine? A, da, într-adevăr, și mîine e o zi. Prefer, însă, să nu mă gîndesc de pe acum la ce oră va răsări și va apune soarele ei. Refuz acest tip de calcul. Și, mai ales, mă înspăimîntă ideea că acumularile sînt previzibile și obligatorii. De ar fi așa și aș accepta acea utopie (îngrozitoare pentru mine) a drumului triumfalist, ar rezulta că dacă anul acesta am fost nominalizat, premiul este pe aproape.

- Totuși...

- Nu! Nu pot face tranzacție cu singurul lucru impredictibil prin inefabilul lui:

viitorul. Cît despre trecut... Am trăit experiența radiofoniei ca pe o extraordinară provocare. Să nu ai la îndemînă imaginea și să o suplinești prin imaginație! Un handicap care devine șansă. O provocare seducătoare. Am experimentat-o ani la rînd ca actor și o consider un teribil de profitabil antrenament intelectual. Intensifică viteza de reacție și decizie, te ține permanent în alertă, exaltă inventivitatea. Așa că nu am cum să nu fiu recunoscător radiofoniei.

- Doar ca actor?

- Și ca regizor. Pentru că mi s-a îngăduit să mă confrunt cu o limită a meseriei mele. Să mă gîndesc mai bine la ea. Să-i înțeleg soluțiile. Una dintre ele, actorul-instrument, actorul "folosit" de altcineva, actorul "folosit" de text, scriitor, regizor. O alta, actorul-creator ce poate, la rîndu-i, să-i "folosească" pe ceilalți.

SIMULACRELE NORMALITĂȚII

de Eugen Negrici

Natura mamă

S-A VORBIT nu o dată de intelectualizarea, de culturizarea naturii și, mai ales, de întuirea artisticității ei involuntare. Am învățat să-i atribuim semnificații pentru a-i înfrunta tăcerea și indiferența copleșitoare. Dar dacă descoperim frecvent acolo, în plămîmirile naturale, analogii cu lumea formelor artistice, ar fi normal să cercetăm în ce măsură *naturalul* servește drept bază de analogii interpretărilor plastice, muzicale, literare. Ca să nu apară nici o confuzie cu datele teoriei reflectiste, precizez că ne aflăm în cu totul alt moment, în momentul în care interpretul se străduiește să deblocheze procesul de semioză sau încearcă să găsească pentru textul sau pentru produsul artistic semnificații înnoitoare.

Există, însă, atribute care ar putea reprezenta, în sinteză, *naturalul*, putem, oare, numi, dintre milioanele de fațete ale naturii-mamă pe acelea care au devenit esențiale și reprezentative pînă într-acolo încît să se identifice, într-un fel, cu portretul ei robot? Portretul-robot din închipuirea majorității interpretelor, se înțelege. Recitind cronicile literare și muzicale ale lui Baudelaire și amintindu-mi de ironia cu care întîmpină acesta pasiunea francezilor pentru metaforele militare, m-am amuzat să urmăresc direcția predilectă a transferului semantic în discursul lui critic.

La Victor Hugo îi impun, evident "forța însăși, vigoarea înăscută cu care e înzestrat": "Forța îl încîntă și îl îmbată; se duce spre ea ca spre o rudă: atracție frățească. Astfel e împins fără putință de împotrivire către orice simbol al infinitului, marea, cerul, către toți vechii reprezentanți ai forței, uriași homerici sau biblici, paladini, cavaleri, către fiarele enorme și de temut. La Théodore de Banville, printre altele, "abundența și strălucirea", "arzătoarea vitalitate spirituală" și, mai ales, senzația de plenitudine pe care o încercăm numai "în orele frumoase ale vieții", cînd, "te simți cel mai bine trăind". Deși nu sînt "de un gust cizelat și desăvîrșit", poeziile lui Pierre Dupont impresionează prin "îmbinarea veridică a unei melancolii naive cu o voioșie zgomotoasă și nevinovată", prin "naivitatea fermecătoare" și "autenticitatea simțirii". Aici "murmură dulce și sclipește

proaspătul izvor primitiv care filtrează zăpezile înălțimilor". La Hégesippe Morreau poezia e alcătuită numai din "poncifuri adunate și vehiculate laolaltă". Dar ea are "suplețea și neprevăzutul copilăriei". "Există - notează Baudelaire - în tinerețea literară ca și în tinerețea fizică, un anumit farmec al acestei vârste care te face să treci cu vederea o mulțime de imperfecțiuni". Și mai e și "accentul adevărului care țîșnește, accentul spontan firesc pe care nu-l poți confunda cu nici un accent".

Scriindu-i lui Wagner în 1860, ca simplu admirator, mărturisea: "Apoi trăsătura care m-a izbit între toate a fost măreția. Această muzică înfățișează ceea ce e mare și te duce către ceea ce e mare. Am regăsit pretutindeni în operele dumneavoastră solemnitatea marilor voci, marilor aspecte ale Naturii și solemnitatea marilor patimi ale omului".

Aș putea adăuga nenumărate exemple de comentatori români de literatură care au ieșit din impas - cînd textele nu aveau ce le mai spune - sau au dat o notă definitivă elogiului, recurgînd la atribute ce li se păreau ca aparținînd, de drept, naturii: forța, energia de nestăvilit, solemnitatea, abundența, excesivul, măreția, complexitatea, imensitatea, vitalitatea incomensurabilă, veșnicia, autenticitatea, impredictibilitatea, armonia divină a întregului și nu în ultimul rînd, naturalitatea însăși. Evident, aceste însușiri se sprijină, după imaginația și puterea de concretizare a fiecărui interpret pe imagini cu funcție simbolică: marea, nesfîrșită și profundă, munții, izvorul, copilăria și copilul miracol, adolescența nebună, maternitatea atotputernică și naivă, pădurea asupritoare, fluviile uriașe, făpturile enorme. Ele sînt inspirate, de regulă, de motivele, de cuvintele folosite obsesiv în textele analizate sau de o anume alură a scriiturii acestora, căci prea puțini interpreți nu se hrănesc din lumina reflectată. Dacă ne gîndim bine, toate aceste trăsături ce compun chipul obișnuit al *naturalului* sînt consecințele unei proiecții ideale. Sînt compensări, în imaginar, ale tuturor spaimei și complexelor artistului: finitudinea, neputința, previzibilitatea, perimarea, artificialitatea, pierderea autenticității.

Actor și regizor

- Dar...

- Știu, știu ce vrei să spui. Numai că folosindu-i pe alții, mă folosesc (o, cît de intens!) și pe mine. Soluție perfect democratică, nu-i așa?

- Mă gîndesc la metafora lui Mann din finalul romanului "Lotte la Weimar". Cel care vorbește este Goethe. Nu știu exact citatul pe dinafară, mă plasez, însă, în imediata lui apropiere: tu zici că sînt flacăra ce atrage fluturile, dar sînt și lumina care se consumă arzînd și se jertfește pentru ca lumina să se răspîndească, sînt și fluturile amețit de flacăra...

- Nu am avut asta în minte. De ce nu-mi dai dreptul să ajung și singur la aceeași idee. Nu trăim doar din citate!

- Noi, oamenii comuni, nu. Dar voi... Chiar vreau să te întreb. În ce măsură replicile ți-au corupt destinul, ți l-au manipulat secret și tenace din interior? Nu

cumva ești victima (inocentă?) a cuvintelor pe care le rostești de dimineață (la radio) pînă seara (pe scenă)?

- Manipulare? Dar orice actor are o cotă de intelectualitate și sensibilitate care îi este cea mai de preț platoșă. Cît despre mine, află că sînt robust și nu mă pierd ușor. Iar valorile de vorbire în care plonjăm de bunăvoie, ne obligă să ne maturizăm mai rapid și, astfel, să ne apropiem autentic de noi înșine. Asumîndu-ți acest experiment al falsului...

- ... vrei să spui al convenției literare...

- ... poți căpăta o competență sporită în a judeca realul. Și a-l trăi.

- Totuși, ce replică ai alege ca deviză a ceea ce faci?

- Nu aș alege nici o replică. Aș alege exprimarea unui adevăr simplu și etern: există Dumnezeu.